

Wyrok z dnia 23 stycznia 1998 r.

I PKN 489/97

Zawarcie umowy o pracę z członkiem zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z naruszeniem art. 203 KH (brak reprezentacji spółki przez radę nadzorczą lub pełnomocnika powołanego uchwałą wspólników) powoduje bezwzględną nieważność umowy, także w spółkach wieloosobowych.

Przewodniczący SSN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Kazimierz Jaśkowski, Adam Józefowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 1998 r. sprawy z powództwa Jana P. przeciwko Przedsiębiorstwu Produkcyjno-Handlowemu "M." Spółce z o.o. w K. o zapłatę, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni z dnia 17 czerwca 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację i zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 375 zł (trzysta siedemdziesiąt pięć).

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 27 marca 1997 r. [...], Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Gdyni zasądził od pozwanego Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowo-Handlowego "M." Spółki z o.o. w K. na rzecz powoda Jana P. kwotę 4 500 zł tytułem odszkodowania w związku z rozwiązaniem umowy o pracę, kwotę 2 200 zł tytułem wynagrodzenia za pracę i kwotę 529,30 zł tytułem ekwiwalentu za urlop wypoczynkowy. Sąd ustalił, że pozwana Spółka reprezentowana przez jednego z udziałowców Tadeusza S. zawarła z powodem w dniu 1 marca 1993 r. umowę o pracę na czas nie określony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku dyrektora za wynagrodzeniem 15.000.000 starych zł. Pismem z dnia 30 marca 1994 r. rozwiązano tę umowę o pracę na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 KP z powodu dokonania nadużyć na szkodę

pracodawcy. W pozwanej Spółce nie została ustanowiona Rada Nadzorcza. W § 29 umowy Spółki wspólnicy określili, iż umowę o pracę z członkami Zarządu zawiera Zgromadzenie Wspólników. Z dniem 29 marca 1994 r. powód został odwołany z zarządu pozwanej Spółki. Sąd pierwszej instancji uznał, że przy zawarciu umowy o pracę z powodem obecni byli wspólnicy posiadający wszystkie udziały w Spółce. Umowa ta nie była zatem sprzeczna z wolą stron i nie szkodziła interesom Spółki ani interesom wspólników. Zawarcie umowy o pracę z powodem nie miało na celu obejścia przepisów, a oświadczenia woli nie były złożone dla pozorów. Strony umowy, tj. powód i pozwana Spółka reprezentowana przez drugiego wspólnika Tadeusza S. zawarły umowę o pracę, co było zgodne z ich wolą. Oboje przekonani byli o skuteczności dokonanej czynności. Zdaniem Sądu Rejonowego nietrafne jest powołanie się przez pozwanego na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 1995 r., I PZP 7/95, bowiem dotyczyła ona umowy o pracę zawartej z jednoosobową Spółką z o.o., działającą przez wspólnika będącego prezesem jej jednoosobowego zarządu. Powód nie zawarł umowy o pracę sam ze sobą. Zdaniem Sądu Rejonowego rygorystyczna wykładnia art. 203 KH i 58 KC uzasadniona jest w przypadku jednoosobowego zarządu w spółce jednoosobowej. W takim przypadku spółka może być wykorzystywana przez wspólnika dla własnych celów i może dojść do sytuacji, w której interes wspólnika nie będzie zgodny z interesem spółki. Uznał za niestuszny zarzut, iż stosunek prawny łączący powoda z pozwaną Spółką w okresie od 1 marca 1993 r. do 31 marca 1994 r. nie był stosunkiem pracy, bowiem Spółki nie reprezentował organ określony w art. 203 KH. Sąd ocenił rozwiązanie z powodem umowy o pracę w trybie art. 52 § 1 KP za naruszające prawo, gdyż strona pozwana nie udowodniła ciężkiego naruszenia przez powoda podstawowych obowiązków pracowniczych.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni wyrokiem z dnia 17 czerwca 1997 r. [...], zmienił ten wyrok w uwzględnieniu apelacji strony pozwanej i oddalił powództwo. Sąd Wojewódzki uznał, że umowa o pracę z powodem została zawarta z naruszeniem art. 203 KH, gdyż Tadeusz S. nie był uprawniony do zawierania takiej umowy z powodem jako członkiem zarządu strony pozwanej. Przepis art. 203 KH ma charakter bezwzględnie obowiązujący, co skutkuje nieważnością umowy o pracę z powodem od chwili jej za-

warcia. Sąd Wojewódzki uznał, że wszelkie czynności wykonywane przez powoda w ramach prowadzenia spraw Spółki miały podstawę w art. 201 KH (czynności członka zarządu) i nie były czynnościami w ramach stosunku pracy. Oceniał, że w istocie wszystkie świadczenia wypłacane powodowi były nienależne.

Kasację od tego wyroku wniósł powód, który zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 201 KH, art. 203 KH i art. 58 KC. Powód wywiódł, że między stronami doszło do zawarcia typowej umowy o pracę. Umowa nie była sprzeczna z wolą wspólników, a także nie naruszyła interesów Spółki czy interesów wspólników. Nie przyniosła powodowi żadnych nienależnych korzyści. Zawarcie umowy o pracę miało być prawnym potwierdzeniem faktu i nie zmierzało do obejścia przepisów, ani nie było dokonane dla pozorów. Zdaniem powoda drugi wspólnik Tadeusz S. zawierając umowę o pracę był przekonany o konieczności takiego postępowania od strony formalnoprawnej. W tej sytuacji podnoszenie zarzutów, iż nie był on uprawniony do zawierania umowy o pracę z powodem jest działaniem strony pozwanej noszącym znamiona nadużycia prawa. Zdaniem powoda, jeżeli wolą udziałowców posiadających większość udziałów było zawarcie umowy o pracę z powodem, to ewentualny pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników i tak musiałby zrealizować taką wolę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 203 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. Kodeks handlowy (Dz.U. Nr 57, poz. 502 ze zm.) w umowach pomiędzy spółką a członkami zarządu tudzież w sporach z nimi reprezentuje spółkę rada nadzorcza lub pełnomocnicy, powołani uchwałą wspólników. Dokonując wykładni tego przepisu w aspekcie możliwości zawierania z członkami zarządu spółki prawa handlowego umów o pracę Sąd Najwyższy stwierdził w uchwale z dnia 8 marca 1995 r., I PZP 7/95 (OSNAPiUS 1995 nr 18 poz. 227), że umowa o pracę zawarta przez jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, działającą przez wspólnika, będącego prezesem jej jednoosobowego zarządu, z tym wspólnikiem, jest nieważna. W uzasadnieniu tej uchwały podkreślono, że naruszenie normy art. 203 KH oznacza naruszenie prawa, a więc umowa o pracę z członkiem zarządu

spółki prawa handlowego zawarta z naruszeniem tego przepisu jest umową nieważną z mocy art. 58 § 1 KC (por. także: wyrok z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 37/96, OSNAPiUS 1997 nr 17 poz. 320; wyrok z dnia 5 lutego 1997 r., II UKN 86/96, OSNAPiUS 1997 nr 20 poz. 404; postanowienie SA w Gdańsku z dnia 13 września 1993 r., I ACz 617/93, OSA 1994 nr 4 poz. 21; wyrok SA w Gdańsku z dnia 28 października 1993 r., III APr 87/93, Przegląd Sądowy 1994 nr 6-wkładka s. 3). Słusznie Sąd drugiej instancji podniósł, że wykładnia ta bynajmniej nie dotyczy tylko spółek jednoosobowych czy też jednoosobowych zarządów (umów "z samym sobą") lecz ma zastosowanie także do wszelkich umów zawieranych z naruszeniem art. 203 KH. Przy takim naruszeniu zawsze bowiem dochodzi do zawarcia umowy sprzecznej z prawem, a sankcją tego jest nieważność umowy. Jest to tzw. nieważność bezwzględna, powołanie się na którą nie może być ocenione jako nadużycie prawa. Zresztą w tym aspekcie powód nie zarzuca w kasacji naruszenia art. 8 KP (art. 5 KC), a więc ta kwestia pozostaje poza granicami kasacji. Wywody Sądu pierwszej instancji oraz zarzuty kasacji dotyczące zgodności zawarcia umowy z wolą jej stron nie są prawidłowe. Sankcja nieważności umowy sprzecznej z prawem właśnie na tym polega, że umowa jest nieważna chociaż strony zgodnie dążyły do jej zawarcia. Gdyby strony nie przejawiały zgodnej woli zawarcia umowy (nie złożyły zgodnych oświadczeń woli) to w ogóle nie doszłoby do jej zawarcia. Wykładnia art. 203 KH i ocena nieważności umowy o pracę zawartej w sprzeczności z tą normą (art. 58 § 1 KC) przedstawiona przez Sąd drugiej instancji jest więc prawidłowa. Sąd ten również poprawnie wyłożył i zastosował normę art. 201 KH. Zgodnie z tym przepisem każdy członek zarządu ma prawo i obowiązek prowadzenia spraw spółki. Jeżeli więc umowa o pracę z powodem była nieważna, to słusznie Sąd drugiej instancji zakwalifikował czynności wykonywane przez powoda jako prowadzenie spraw spółki wynikające z tego przepisu, a ściślej mówiąc ze stosunku członkostwa w zarządzie strony pozwanej.

Wobec braku usprawiedliwionej podstawy kasacja powoda podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 KPC.

=====